

EGY ÉLES PEN- GÉJŰ MACSÉTA

– Kis va(j)dmagyar 74.

Egy kis tartályban vagyok. Ez a tartály nem ismer kertet, se évszakot. Tele van gyökerekkel, mindenféle szárákkal, régen elkorhadt, égetni való gyámkarókkal. Korábban még díjnyertes borsóvirágok is voltak, elvittem őket a Virágkiállításra, de amióta a kedvenc állatkám láthatatlanra zsugorodott, a virágok elhervadtak, és borsó sem termett. A tél majd megszabadít ettől a nevetséges szeméttől, erre gondoltam, időnként meg arra, hogy az éjszaka, a sötétség fagyos nyugalma nem más, mint az elkövetkező nappal reménye. Nem tudtam vagy nem akartam rendet teremteni. Az egyik haverom apja újabban kijár az ártérbe gombát szedni, gombát sütni, és egy óriási macsétával (pengéje 55 centis) vágja át magát a növényzeten. Nem jó a szeme, ezt biztosan tudom, csoda, hogy látja még, mit vág át. Ha az ember egy kis tartályban él, akkor jobban oda kell figyelnie arra, hogy él-e még, vagy mikor halt meg. Ezt olvasom abban a könyvben, amit a haverom apjától kaptam. Nem mondom neki, egyedül a gombák felkutatásán, leszedésén és megevésén keresztül szívárogo bele némi élet. A vaksi, élettelen szemén át látom, mi van és mi nincs benne. Olyan ez a szem, mint a korhadt gyámkarók, írom anyámnak a Skype-on, ő meg nem érti, miért nem vidám emberekkel veszem körül magam.

A macséta ott van az előszobában, a cipősszekrény fölött egy szögre akasztva. Egy hangya vagy természetesen mászott a pengéjére, egy teljes napot volt az éles fémen, mozdulatlanul, mintha a közelgő tél lefagyasztotta volna. Ilyen macsétára lenne nekem is szükségem, ha a korhadt karókat, a díjnyertes borsóvirágból lett szemetet mégse tüntetné el a hó. „Egyedül a hó tud feloldozást hozni”, ezt mondja a haverom apja, teste olyan kemény, fagyos föld, amibe bekerülve az eredetileg rozsdavörös, majd kormosra sütött tányérgombák eliszonyodnak. A hóolvadás után az újrakezdés jön, a kertbe való kilépés ígérete, erre próbáltam gondolni, miközben tudtam (a haverom apjára nézve láttam), vannak olyan kis, ügyes szerkezetű tartályok, amelyek örökre bezárnak. „Ez nem a jó működés”, írja anyám a Skype-on.

A kedvenc állatkám kiköltözött falura, és miniatűr állatokat nevelget. Legalább hathét karámja van, ugyanennyi ketrece, igazából tyúkketrece, amihez hasonlóan anno a Katona József utcai bérház udvarán tengerimalac-társait én tartottam. Amikor levágtuk őket, a ropogósra sült pecsenyét (vadkörtécikelyekkel körítve) egyedül ő fogyasztotta el. Vannak törpenyulai, kisdisznói, pici tehenei, báránykái, talán még aprócska tyúkjai, kacsái, libái is, bár úgy tudom, a szárnyas jószágokat nem igazán kedveli. A faluban csak velük él, ez a láthatatlanra zsugorodott, csak test ennek a miniatűr világnak az ura és parancsolója. Az unalmas élet a monumentalitás gyűlölete, egy olyan ügyetlen szerkezet, amelynek tetején (lécekből eszkábált trónon) a csivitelő kedvenc állatkám ül, és irányítja a dolgok (a nyulak, disznók, tehének, báránnyok és talán még tyúkok, kacsák és libák) működését. Egyetlenegy hangya vagy természetesen se mászhat be ebbe a birodalomba. Csak tetvek vannak, kullancsok és legyek, az évszakok állásától függetlenül, hatalmas mennyiségben. A kísérleti, miniatűr állatkák minden lépésükre vigyáznak, hangtalanul mozgolódnak, és a kedvenc állatkám már egy jó szavától pici szívükbe a boldogság meleg érzése költözik.

Ilyen lehet a kert, írom anyámnak a Skype-on, miközben a haverom apja vaksi, élettelen szeme ellenére macsétájával szakszerűen vágja át az ártéri növényzetet. A fatörzsekről hátizsákjába taplógombákat szed, nemsokára alufóliába helyezi, majd parázson megsüti őket. A kis tartályban a hervadt borsóvirágok nem őrzik a Virágkiállítás csodálatát, de az élettelen, használhatatlan, egykori növényen pici hangyák vagy természetek alszanak. Amikor az előszobában megláttam a macséta éles pengéjén a mozdulatlan hangyát vagy természet, nem a feleslegessé vált nyomorúságunkra, a nevetséges szemétre, de nem is az élet meg a halál figyelésére gondoltam, hanem arra, hogy a korhadt gyámkarók a légmozgásra milyen szépen, alig hallhatóan nyikorognak. Hogy úgy nyikorognak, mint ahogy a kedvenc állatkám csivített, mielőtt kiköltözött volna a falura. Bele a monumentalitás gyűlöletébe, be a tetvek, kullancsok és legyek közé, jól végzett, dicső, férfias munka által elhagyva az ügyes szerkezetű, kicsi tartályt.

Szalmaszállal felkelteni a hangyákat vagy természeteket. Kimenni az ártérre gombát szedni, rozsdavörös, szivacsos taplógombákat kormosra sütni, majd enni. Tartályban lenni, amibe épphogy csak beszivárog az élet. 55 centis pengével elvágni a növényzetet, behatolni a bozótba, ami után feltáruul a víz, a nyugodt felszín. Egy vaksi, élettelen szem által látva lenni, homályosan, mégis a hó reményével, ami ellep, betakar, még az éjszakában, a sötétségben is tudja a nappal eljövételét. A macséta markolatát fogva belépni a vízbe, egy jóval hatalmasabb, erősebb vízbe, mint ami egy hangyára vagy természetre hulló esőcsepp lenne. A hervadt borsóvirágokon felébredve tudni, ilyenkor dőlnek meg lécekből eszkábált trónok, tudni, hogy ez maga a monumentalitás.

(A szövegben eredeti vagy torzított formában Beckett-, Agatha Christie- és József Attila-idézetek vagy -allúziók szerepelnek.)

Lenkes László

ŐSZI ÁSÁS

Igazából csöndre vágytam. Már jó ideje. Isten az atyám. Azért ások. Semmi másra, csak csöndre.

Megkaparintani végre a saját csöndemet: ezért maradtam kint. Ugyan csönd mint olyan nem létezik, ez csupán egy szó. Másként fogalmazva: csak a nyelvben van abszolút csönd. És sehol másutt. Ebből a szempontból teljesen mindegy, hogy kint vagyok, avagy bent a városban. Akárhogy is, csönd nincs, csak csöndek vannak, és én az enyém elérését tűztem ki célul, épp itt, Bácska kellős közepén.

Csőndben ásni egymagadban a bácskai földben: megfizethetetlen élmény. Csak úgy surrant bele a vajszerű, termékeny földbe a régi, megélezett ásó. Már-már zenélt. Évekig arra törekedtem, hogy mindkét helyen ugyanannyi időt töltsék, Újvidéken és itt. De valamiért mostanában mintha átbillent volna a mérleg. Egyre kevésbé vágyódom el innen, és egyre ritkábban vonz a város. Kiismertem a város logikáját, és a taktikai sem túl izgalmasak már.

Egyrészt a kinti magas akácfák vették át a barát funkcióját, mióta a hat kamaszkori barátom közül semelyikkel sem tartjuk a kapcsolatot olyan intenzíven, mint régen. Egyik barátom épp a minap nősült. A másik éledegéli a saját kis enyhén lezüllött, boldog bácskai tranzíciós kétkezi munkáséletét, a többiek pedig elmentek külföldre az újfent divatos „új élet” reményében. A telepi nagyanyám mondta mindig így, Jusztícia mama, hogy „az új élet reményében”, amikor az ő szülei, a dédimék Amerikába való emigrálásáról